

GENERALUL CONSTANTIN PREZAN ȘI BĂTĂLIA DE PE ARGEȘ ȘI NEAJLOV SAU BĂTĂLIA BUCUREȘTILOR

Viorica Zgutta

*Motto: „Dar morți sunt bravii pentru
libertate; Sângele lor sfânt e mir
întru eternitate!”*

Leconte de Lisle

La trei luni după izbucnirea Războiului Sfânt pentru eliberarea fraților oprimați, armata română se afla pe propriul teritoriu invadat și în fața inamicului neîndurător, setos de răzbunare și lacom de pradă.

Situația armatei române era disperată; dușmanul își concentrase toate puterile pe o singură linie de foc care pornea acum impetuoasă și irezistibilă spre ținta supremă: București.

În fața acestui foc concentric românii nu mai puteau opune decât trupe în retragere decimate, prăpădite și cu moralul scăzut, cu capul plecat în fața fatalității inexorabile.

De o rezistență a Bucureștilor propriu-zisă nu putea fi vorba, deși pe hărțile militare cetatea Bucureștilor figura cu o impunătoare centură de 18 forturi mari și 18 baterii intermediare. Fortificarea capitalei României se făcuse după modelul belgian al generalului Henri A. Brialmont, cel care construisese și fortificațiile Anvers-ului. Forturile Bucureștilor au fost construite din zidărie de beton și lucrări de terasament, armate cu tunuri lungi de 150 mm, cu obuziere de 120 mm, 210 și 240 mm, protejate cu turele cuirasate și erau considerate printre cele mai reușite lucrări de acest tip. Apărat de această formidabilă centură, Bucureștii, păreau o cetate de necucerit

Constantin Prezan și-a început cariera didactică ca profesor ajutor de fortificații la Școala de aplicații de artilerie și geniu în 1886 unde a susținut un foarte documentat „Curs de fortificații”. A fost șef de sector la „Cetatea București” între anii 1881-1894 și în Comandamentul Cetății București în anul 1896.

Primii doi ani de război (1914-1916) au distrus însă mitul cetăților inexpugnabile, în fața artileriei moderne fortificațiile similare de la Liege, Namur și Anvers căzuseră ca niște castele de nisip. Linia de fortificații a Bucureștilor se afla la 10 km de oraș, de aceea tunurile cu bătaie lungă puteau bombarda capitala pe deasupra. De asemenea era de ajuns ca centura de forturi să fie spartă într-un singur loc și soarta orașului era pecetluită. De aceea, încă din perioada neutralității Cetatea Bucureștilor fusese dezafectată, armamentul și artileria fiind folosite în prima parte a campaniei de către armata română, în condițiile înfrângerilor din a doua parte a anului 1916, după eșuarea rezistenței generalilor Ion Dragalina (pe Jiu) și David Praporgescu (pe Olt), comandantul suprem al Armatei Române, Regele Ferdinand a hotărât să nu considere războiul pierdut și să se organizeze o supremă efortare pentru înfrângerea inamicului și salvarea Bucureștilor. Salvarea capitalei se impunea din considerente morale și materiale, aici era inima și creierul țării, căderea Bucureștilor fără rezistență

ar fi avut un imens răsunet și ar fi demoralizat atât pe români cât și pe aliați. Țara ar fi fost abandonată dușmanului.

Hotărârea țării, a armatei și a Regelui Ferdinand era luată: trebuia să se dea bătălia Bucureștilor. Inițiatorul a fost generalul Constantin Prezan; „Fiind luat de la Armata de Nord și însărcinat cu comanda Armatei I în Oltenia și apoi, câteva zile după aceea cu a Grupului de armate: Armata I și Armata de Dunăre, m-am prezentat la Marele Cartier General după darea acestei din urmă comande și am expus Regelui intențiunea mea: ofensiva de pe Neajlov” (Dosarul secret).

Singura linie de sprijin pentru bătălia ce avea ca miză capitala, era linia Argeșului care însă din punct de vedere militar era inferioară liniei Oltului și mai ales trebuia luat în considerare și un fapt deloc lipsit de importanță: inamicul era deja stăpân pe sectorul răsăritean al Argeșului pe aliniamentul Pitești Câmpulung. Conducerea operațiilor marii bătălii a fost încredințată generalului Constantin Prezan, la dispoziția lui s-au pus toate unitățile militare aflate în rezervă sau în refacere. Strategic planul bătăliei de pe Neajlov și Argeș a fost excelent. Generalul a studiat cu atenție pozițiile inamicului, a corelat informațiile personale cu cele ale Marelui Cartier Român. Trebuie spus că între planul bătăliei Bucureștilor și planul bătăliei de pe Marna "existau similitudini care îl îndreptăteau pe generalul Prezan să spere în așa numitul miracol de la Marna".

Pentru înfăptuirea planului operațional trebuia realizată clasică manevră pe liniile interioare cu un grup de mari unități, încercând să lovească și să nimicească pe rând forțele de la aripa dreaptă a Armatei 9 germane și de la aripa stângă a Grupului de Armată germano-bulgare de la Dunăre, înainte de joncțiunea acestora cu grupul Kosch. Pentru înfăptuirea în bune condiții s-au luat măsuri excepționale:

- în Moldova frontul carpatic până în munții Vrancei a trecut sub comandament rusesc;
- Armata a II-a a generalului Averescu a primit ordin de rezistență pe aliniamentul munții Vrancei - Câmpulung;
- Armata I aflată în subordinea generalului Prezan pe aliniamentul Pitești Costești a primit însărcinarea, „să se mențină cu orice preț pe pozițiile sale”;

Rezistența Armatei I trebuia să dea răgazul necesar pentru executarea manevrei îndreptată împotriva Armatei Kosch.

Această misiune îi revenea Grupului Armatei de Sud aflate sub conducerea directă a generalului Prezan. Ele au căpătat denumirea de Grupul de armate General Constantin Prezan. Întrebarea ce se pune era dacă Prezan putea învinge dușmanul ce înainta spre Dunăre înainte de a fi ajuns de cel ce venea dinspre Olt.

Planul bătăliei comporta mari riscuri. Se conta pe secretul desăvârșit a operațiilor care trebuiau să fie mascate de mișcările trupelor de cavalerie și de repeziciunea atacului, fără ca inamicul să poată descifra sensul manevrelor trupelor române. Conștient de gravitatea situației și îngrijorat pentru îndeplinirea punctuală a misiunii încredințate diferitelor unități reiese din ordinul de operații pe care generalul Prezan l-a adresat trupelor: „De soarta bătăliei care se va da în ziua de 29 noiembrie depinde soarta neamului. Așa fiind, trupele atacă, ori înving, ori trebuie să moară” (Ordin de zi - 27 noiembrie 1916).

Pe 29 noiembrie Prezan lămurește încă o dată trupelor ceasul de grea cumpănă în care se găseau și ce se aștepta de la ele: „Lupta care începe mâine, fiind singura de care depinde soarta neamului, nu admit retragerea. De la soldat la general, trebuie să moară atacând”.

Tragicul momentului dădea cuvintelor comandantului Grupului de armate General Constantin Prezan valențele gravității excepționale în care se afla țara.

În șesurile Neajlovului și Argeșului se desfășura drama României, de acolo glasul tunurilor urma să aducă vestea mântuirii sau căderea în robie. „Ultima mare bătălie de întâlnire a primului război mondial” sau „Marna românească” confruntarea desfășurată între 25 noiembrie și 3 decembrie 1916 s-a desfășurat pe un front de 120 km de la Golești până aproape de Dunăre. Analogia cu bătălia de pe Marna se impunea: linia principală de luptă a fost în ambele cazuri valea unui râu; în bătălie au fost angajate totalitatea forțelor disponibile ale celor doi adversari, bătălia era hotărâtoare pentru soarta capitalei.

Teatrul operațiunilor s-a desfășurat pe trei sectoare:

1. Sectorul Argeșului superior având ca axă șoseaua și linia ferată Golești - Titu.
2. Sectorul Argeșului și Neajlovului mijlociu având ca axă șoseaua Alexandria - București.
3. Sectorul Neajlovului și Argeșului inferior cu centrul tactic la Călugăreni și având ca axă șoseaua Giurgiu - București.

Centrul geometric și tactic al câmpului de bătălie îl reprezenta sectorul II unde se vor da și cele mai crâncene lupte, în zilele de 29 și 30 noiembrie ca și în ziua de 1 decembrie luptele se desfășoară conform planurilor tactice cu unele imperfecțiuni, dar în ansamblu ele sunt favorabile românilor. Un incident aparent minor are loc pe aripa dreaptă a frontului românesc. La Golești armata română este atacată și obligată să se replieze. Un automobil cu doi ofițeri de stat major, căpitanii: Epure și Barcan cad în mâinile nemților la Râtești unde este descoperită o casetă de fier cu ordinele operative ale Diviziei VIII. Astfel Falkenhain află secretul mării operațiuni românești. Cursa pe care generalul Prezan o pregătise germanilor se întorcea acum împotriva armatei române. Fatala neprevădere a celor doi ofițeri a schimbat nu numai cursul bătăliei Bucureștilor, ci a influențat și desfășurarea ulterioară a primului război mondial cu precădere în privința sortii României.

Descoperirea planului operațiunii, refuzul rușilor de a intra în luptă la Sud și retragerea generalului Socec pe aripa de vest a frontului a însemnat începutul sfârșitului. Ziua de duminică 3 decembrie este ziua fatală ce marchează deznodământul bătăliei de la Argeș. Bătălia Bucureștilor se sfârșește cu înfrângerea. Jertfa de sânge și rezistența românească au fost mai presus de orice laudă. Falkenhain este obligat să recunoască energia și iscusința cu care au luptat românii. Scopul inamicului, nimicirea și desființarea armatei române nu s-a îndeplinit. Ținta generalului Prezan în condițiile înfrângerii a fost salvarea resturilor armatei române prin rezistență pe poziții succesive pentru a întârzia cât mai mult armata germană.

Concepția bătăliei Bucureștilor a fost foarte bună, defecțiunile au apărut în executarea ei. Cauza fundamentală a constituit-o insuficiența forțelor, atât numeric, material și moral.

Cauzele incidentale se pot considera: surprinderea planului de operații român, unități care nu și-au îndeplinit misiunea și refuzul rușilor de a se asocia la ofensiva românească.

În ce-l privește pe generalul Socec, acesta își părăsise postul de comandă. Ofițer de salon ce-și făcuse cariera la București, la Comenduirea Pieței și la Escorta

Regală nu avea pregătirea necesară pentru a exercita comandamentul efectiv în timp de război. La prima încercare și-a pierdut capul și conștiința. Trebuia dat un exemplu și generalul Prezan „a adus un mare serviciu armatei, disciplinei și moralului ei prin această condamnare”.

„8 februarie 1917 - Iași. Locuitorii lașului au fost prezenți pe platoul de la Copou ca să asiste la scena oribilă a degradării acestui nevrednic general”, cum îl numește I. G. Duca, iar regina Maria notează:

„Am primit azi o grozavă lovitură... bietul general S. a fost degradat în public. S. a trebuit să îndure degradarea publică, când tot lașul sta și privea cum i se smulgeau galoanele și cum îl îmbrăcau în haine de ocnaș. A fost osândit la 5 ani muncă silnică. Mi se păru că ziua se prefăce în noapte, că viața este ceva de neîndurat și că lumea era un loc prea îngrozitor ca să putem viețui în ea. Cum putea un om supraviețui unui ceas de asemenea umilire? Lumea spunea că fusese laș, că întorsese spatele și fugise trăgând după el brigada lui. Da, e drept că așa ceva nu se poate ierta, e o crimă, dar pedeapsa e și mai monstruoasă decât crima. Mult mai bine ar fi să-l împuște, de o mie de ori mai bine să-l împuște decât o asemenea degradare. Să fii scos din temniță ca să stai neputincios sub cerul lui Dumnezeu, să-ți vezi smulse galoanele, să rămâi în picioare, să nu mori... îmi închipui, totuși că în timp de război e nevoie să se dea astfel de pilde”. Generalul Socec a fost achitat în timpul guvernării Marghiloman.

Modul cum a fost susținută bătălia Bucureștilor de către ruși este sintetizată astfel de generalul Berthelot: „Opinia publică e foarte surescitată împotriva rușilor, a căror ofensivă fusese întârziată și care păstrează în fața dezastrului o liniște și nepăsare ce contrastează cu gravitatea timpului”, iar Maurice Muret nota: „Marele vinovat în această nenorocită problemă este Rusia. Istoria universală a cunoscut vreodată o mai mârșavă trădare?” Chiar generalii germani nu-și pot explica atitudinea aliaților ruși. Astfel Ludendorff nota: „Nu se pot explica motivele care făceau pe ruși să lase pe români să fie bătuți, lăsându-i singuri în toate luptele, rușii ar fi putut să ia parte la luptele din Muntenia. Numai acest fapt ne-a putut da victoria”

Bătălia de pe Neajlov și Argeș a fost cea mai mare bătălie care s-a dat în prima perioadă a războiului nostru. Am fost înfrânți, dar n-am fost distruși, Neajlovul și Argeșul n-au putut fi pentru România ce au fost Ourcq și Marna pentru Franța. Prea a fost mare disproporția de forțe și prea ne-au fost împotriva împrejurările. Avem însă dreptul să ne mândrim cu această nenorocoasă dar glorioasă pagină a istoriei noastre.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Constantin Chirițescu, *Istoria războiului pentru reîntregirea României*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1989.

Nicolae Iorga, *O viață de om așa cum a fost*, Editura Minerva, București, 1984.

Maria, *Regina României, Povestea vieții mele*, Editura Moldova-Iași, 1991.

Șerban Rădulescu Zoner, Beatrice Marinescu, *Bucureștii în anii primului război mondial*, Editura Albatros, 1993.